

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon [http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich	13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy.....	23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej	31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych.....	40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym	51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.....	60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych	68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej.....	78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009.....	87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny	94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych.....	106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce	116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego	126
Roman Garbicz: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej	135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej	146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa.....	156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked	168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych	179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP	190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce.....	201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce.....	213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych	222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie	232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II.....	241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne	250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego	258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia.....	267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance	277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ..	286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych	295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008	305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych	316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji	325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny	335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej.....	352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim.....	362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I	373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010	383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie <i>business interruption</i> w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej	394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarnym	402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA	409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej	416
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medical savings account as a funding mechanism for health	426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych	435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian	445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle <i>Solvency II</i> oraz standardów audytu	454
Anna Szkarłat-Koszalka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela	463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela	472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych	483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC	494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II	507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów	515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w <i>Solvency II</i>	525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski	537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce	547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries	22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth.....	30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover	39
Jacek Bialek: Group evaluation of open pension funds	50
Sylvia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company.....	59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements	67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups .	77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities	86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009.....	93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem.....	105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies	115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland	125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk	134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union	145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector.....	155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes	167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance	178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications	189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector.....	200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland	212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland	221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance..	231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies.....	240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective.....	249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms	257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change	266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance	276
Aleksandra Malek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity.....	285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles	294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities.....	304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005–2008.....	315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services	324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007–2009 – public intervention and Community competition rules.....	334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models.....	343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care.....	351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital..	361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market.....	372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I.....	382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010	393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities	401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation	408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs' development in the USA.....	415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe.....	425
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance	444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes.....	453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards	462
Anna Szkarłat-Koszalka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer.....	471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk	482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves	493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market.....	506
Iłona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II	513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students’ insurance awareness and risk seeking	524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II	536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland	546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland	556

Robert Kurek

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

UPRAWNIENIA ORGANÓW NADZORU W ZAKRESIE KONTROLI WYPŁACALNOŚCI – UJĘCIE W SOLVENCY II

Streszczenie: Poziomy kontroli wypłacalności rozumiane są jako poziomy, w których organ nadzoru może lub musi dokonać interwencji, gdy zakład ubezpieczeń nie spełnia ustalonych kryteriów. W Solvency II założenia koncepcyjne odnoszą się do całkowitej wypłacalności, a normy ilościowe uzależnione są od profilu ryzyka i stanowią parametr pomocniczy przy całkowitej ocenie sytuacji finansowej. Niespełnienie wymogów kapitałowych uprawnia lub nakazuje organowi nadzoru podjęcie szeregu działań, m.in. polegających na żądaniu informacji i wyjaśnień, żądaniu przedkładania i realizacji planów naprawczych, lub daje prawo cofnięcia zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. Nowym elementem jest możliwość nałożenia narzutu kapitałowego, co również w opracowaniu zostało przeanalizowane.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia, organ nadzoru, Solvency II.

1. Wstęp

Ustanowieniu progów umożliwiających kontrolę wypłacalności zakładów ubezpieczeń przyświeca idea, że organ nadzoru – występując jako gwarant interesów ubezpieczających i beneficjentów – musi być świadomy zagrożenia, jakie pojawia się, gdy wypłacalność ta spada poniżej określonego poziomu.

Kwestie uprawnień związanych z kontrolą wypłacalności zależne są od systemu oceny wypłacalności i mogą się także różnić w szczegółach między poszczególnymi krajami. Sam mechanizm zastosowania działań nadzorczych również może być zróżnicowany. Możliwy jest proces, w którym zastosowanie działań nadzorczych zależne jest od symptomów ryzyka towarzyszących działalności ocenianego podmiotu (opracowany i zalecany przez Bank Światowy), gdzie objawy towarzyszące działalności ocenianego podmiotu (opisane przy użyciu kryteriów jakościowych) determinują przyjęcie przez organ nadzorujący określonych postaw [Worldbank 2001]. W przypadku systemu oceny wypłacalności z wykorzystaniem współczynników (*risk based capital*) lub systemów wykorzystywanych w Europie (Solvency I i Solvency II) mechanizm stosowania uprawnień nadzoru opiera się na wcześniejszym ustaleniu w przepisach prawa progów nadzorczych (limitów, parametrów, pro-

gów ilościowych) i uwarunkowania możliwych działań nadzorczych w zależności od stopnia spełniania tych limitów.

Celem tego opracowania jest porównanie progów nadzorczych w zakresie kontroli wypłacalności, przewidzianych w Solvency I i Solvency II, oraz przeanalizowanie w tym drugim przypadku zarówno odpowiadających im uprawnień i obowiązków organów nadzoru, jak i obowiązków zakładów ubezpieczeń.

2. Konstrukcja parametrów kontroli wypłacalności w Solvency I i w Solvency II

Progi kontroli wypłacalności rozumiane są jako „poziomy, w których organ nadzoru może lub musi dokonać interwencji, gdy zakład ubezpieczeń nie spełnia kryteriów ilościowych” [CEIOPS 2004, s. 39]. Stanowią one parametr pomocniczy przy ocenie sytuacji finansowej zakładu ubezpieczeń i są pochodną ustalenia wymogów kapitałowych, wyznaczających odpowiednią wielkość środków finansowych będących w dyspozycji zakładu ubezpieczeń. Progi te pozwalają potraktować zakład ubezpieczeń jako wypłacalny (działalność można uważać za bezpieczną stosownie do skali prowadzonej działalności – Solvency I lub ekspozycji na ryzyko – Solvency II), umożliwiają monitorowanie sytuacji finansowej w sposób ciągły i pozwalają zweryfikować, czy zakład ubezpieczeń spełnia minimalne standardy bezpieczeństwa przewidziane przez przepisy prawa. Porównanie parametrów kontroli wypłacalności w Solvency I i II przedstawia tab. 1.

W Solvency I środki własne równe lub wyższe od marginesu wypłacalności [Dyrektywa 2002/13/WE] oznaczały, że zakład ubezpieczeń jest wypłacalny, ich wielkość odpowiadająca kapitałowi gwarancyjnemu (1/3 marginesu wypłacalności) miała zagwarantować, że zabezpieczona jest wypłata bieżących i przyszłych zobowiązań, a minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego wyznaczała taką kwotę środków własnych, która niezbędna jest do rozpoczęcia (prowadzenia) działalności ubezpieczeniowej [Monkiewicz 2000, s. 266–268]. W Solvency II założenia koncepcyjne odnoszą się do „całkowitej” wypłacalności, a normy ilościowe (ustalenie progów kontroli wypłacalności) uzależnione są od profilu ryzyka zakładu ubezpieczeń. Nadzorcze progi kontroli wypłacalności – uprawniające do działania lub interwencji określone zostały następująco [Dyrektywa 2009/138/WE]:

- MCR – taka wysokość środków własnych (wraz z minimalnymi absolutnymi wielkościami), która zapewni, że ubezpieczający i beneficjenci nie będą narażeni na niedopuszczalny poziom ryzyka, i wyznacza poziom licencjonowania (minimum uprawniające do uzyskania i utrzymania licencji na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej);
- pasmo referencyjne – przedział od 25 do 45% kapitałowego wymogu wypłacalności (SCR) i uwzględniającego wszelki narzut kapitałowy. Jeśli środki własne przekraczają ten przedział (w górę lub w dół), fakt ten wymaga przekazania informacji do organu nadzoru (umożliwia to narastające stopniowanie działań nadzorczych);

Tabela 1. Parametry oceny wymogów ilościowych w Solvency I i Solvency II

	Solvency I		Solvency II	
	Dostępny kapitał	Wymagany kapitał	Dostępny kapitał	Wymagany kapitał
Podstawowe parametry relacji dostępnego kapitału/ wymagany kapitał	Środki własne	– kapitał gwarancyjny	Podstawowe dopuszczone środki własne	MCR – minimalny wymóg kapitałowy
		– margines wypłacalności (MW)	Dopuszczone środki własne	SCR – kapitałowy wymóg wypłacalności
Ustalenie dostępnego kapitału (wysokości środków własnych)	Określone ilościowo (ustalony katalog dopuszczalnych pozycji)		Określone: – ilościowo (pozycje bilansowe i pozabilansowe) – jakościowo (kategorie jakości kapitału) – limity nadzorcze dopuszczalności środków własnych określonych kategorii na pokrycie wymogów kapitałowych	
Ustalenie wymaganego kapitału	– minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego określona w dyrektywie – kapitał gwarancyjny (1/3 marginesu wypłacalności) – margines wypłacalności – ryczałtowa wielkość wyliczona na bazie składki (odszkodowań) w określonym punkcie czasu		– absolutna minimalna wysokość MCR określona w dyrektywie – MCR* – wyliczony w zależności od ryzyka – SCR** – wyliczony za pomocą modelu standardowego lub modeli wewnętrznych – w zależności od ryzyka, dla minimum rocznego horyzontu czasowego	
Relacja określająca wypłacalność zakładu ubezpieczeń	SW ≥ MW		SW ≥ SCR	

*MCR obliczany jest jako funkcja liniowa zbioru lub podzbioru: rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, składki przypisanej, sumy na ryzyku, podatków odroczonej i wydatków administracyjnych (art. 129 ust. 2); ** SCR liczony jest jako suma wymogów kapitałowych dla określonych modułów ryzyka: ubezpieczeniowego, rynkowego, niewykonania zobowiązań przez kontrahenta oraz ryzyka operacyjnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dyrektyw określających Solvency I i Solvency II.

- SCR – taka wysokość środków własnych, która w zależności od ryzyka towarzyszącego profilowi działalności zakładu ubezpieczeń oznacza, że jest wypłacalny, i pozwala na zachowanie ciągłości jego działalności.

Progi kontroli wypłacalności w Solvency II i założenia leżące u podstaw ich ustanowienia przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Kontrola wypłacalności zakładów ubezpieczeń – ujęcie Solvency II

	Progi kontroli wypłacalności		Kapitałowy wymóg wypłacalności – SCR
	Minimalny wymóg kapitałowy – MCR		
Wysokość środków własnych	W zależności od profilu ryzyka		W zależności od profilu ryzyka – obliczona za pomocą modelu standardowego lub modeli wewnętrznych.
	Absolutne minimalne wielkości: – 2,2 mln euro dla ubezpieczeń niezyciowych (dla grup 10–15 – 3,2 mln euro); – 3,2 mln euro dla ubezpieczeń życiowych; – 3,2 mln euro dla działalności reasekuracyjnej.	Pasmo referencyjne od 25 do 45% SCR (z uwzględnieniem narzutu kapitałowego).	
Założenie przyświecające parametrowi środków własnych w danej wysokości	Zapobieżenie sytuacji, w której ubezpieczający i beneficjenci są narażeni na niedopuszczalny poziom ryzyka.	Monitorowanie przez organ nadzoru zmieniającej się sytuacji finansowej w przedziale między MCR a SCR.	Gwarancja pewności dla ubezpieczających i beneficjentów, że płatności zostaną zrealizowane wtedy, gdy staną się wymagalne.
Horyzont czasowy	Założenie kontynuacji prowadzenia działalności.		Założenie pokrycia strat: – w przypadku likwidacji, – przy założeniu kontynuacji prowadzonej działalności, – w przypadku działalności nowej, której spodziewane rozpoczęcie nastąpi w ciągu kolejnych 12 miesięcy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dyrektywy Solvency II.

Jednak o ile w Solvency I działania nadzoru skupiały się na ilościowej weryfikacji, o tyle w Solvency II zadaniem organu nadzoru jest również zweryfikowanie ekonomicznej zdolności do pokrycia strat tych pozycji kapitałowych, które pokrywają wymogi bezpieczeństwa. Służy temu procedura ustalania dopuszczalnych środków własnych, które muszą spełniać m.in. warunek odpowiedniej ilości, posiadania stosownych cech jakościowych, zrównoważenia czasu trwania z czasem trwania zobowiązań i dopasowania do nich adekwatnych składników majątkowych. Dopiero ustanowienie dopuszczalnych środków własnych powiązane z programami kontroli wypłacalności ma dla organu nadzoru wartość informacyjną z punktu widzenia określania trwałej zdolności do wypełniania zobowiązań wobec ubezpieczonych i beneficjentów.

3. Uprawnienia i obowiązki nadzorcze w zakresie kontroli wypłacalności w Solvency II

Weryfikacja spełnienia wymogów kapitałowych generalnie jest w rękach organów nadzoru. Mają one prawo podejmowania lub nie określonych działań i ewentualnego wykorzystania przewidzianych ustawodawstwem uprawnień interwencyjnych, których zadaniem jest „zapewnienie odpowiednio wczesnej reakcji na trudności zakładu ubezpieczeń i z rzeczywistym wyprzedzeniem tej sytuacji” [IAIS 2003]. Zarówno Solvency I, jak i Solvency II nakładają na zakłady ubezpieczeń obowiązek informowania organu nadzoru o pogarszającej się sytuacji finansowej, jednak II filar Solvency II dodatkowo wymaga od firm ubezpieczeniowych posiadania stosownych własnych procedur, które umożliwiają samoocenę (ORSA – Własna Ocena Ryzyka i Wypłacalności)¹, a jej wyniki mają być przekazywane organowi nadzoru. W przypadku niespełniania wymogów nadzorczych na zakłady ubezpieczeń nakładane mogą być także inne obowiązki informacyjne, a organom nadzoru przypisanych zostało wiele uprawnień i możliwości władczego (nadzorczego) oddziaływania, które przedstawione zostały w tab. 3.

Tabela 3. Uprawnienia i obowiązki nadzorcze w zakresie kontroli wypłacalności w Solvency II

Obowiązki zakładów ubezpieczeń wobec organów nadzoru w przypadku niezgodności z wymogami kapitałowymi		
Minimalny wymóg kapitałowy – MCR		Kapitałowy wymóg wypłacalności – SCR
Obowiązująca wysokość MCR	Pasma referencyjne	Niezwłoczne poinformowanie o:
<u>Niezwłoczne poinformowanie o:</u> – stwierdzeniu, że dopuszczalne środki własne nie pokrywają MCR; – zaistnieniu niebezpieczeństwa wystąpienia niezgodności w ciągu kolejnych 3 mies. <u>Przedłożenie do zatwierdzenia krótkookresowego realistycznego planu finansowego</u> w terminie 1 mies. od stwierdzenia niezgodności.	<u>Przedkładanie informacji</u> o każdym przekroczeniu poziomu środków własnych poniżej i powyżej pasma referencyjnego. <u>Dostarczenie informacji</u> umożliwiających „właściwe zrozumienie przyczyn tego stanu rzeczy” (art. 129 ust. 4).	– stwierdzeniu, że dopuszczalne środki własne nie pokrywają SCR; – istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia takiej niezgodności w ciągu najbliższych 3 mies. <u>Przedłożenie do zatwierdzenia realistycznego planu naprawczego</u> w terminie 2 mies. od stwierdzenia niezgodności. <u>Doprowadzenie do</u> (w ciągu 6 mies. od daty stwierdzenia niezgodności): – przywrócenia poziomu dopuszczalnych środków własnych do poziomu SCR, lub

¹ ORSA (*Own Risk and Solvency Assessment*) jest narzędziem w ramach systemu zarządzania ryzykiem, które wymaga od zakładu ubezpieczeń właściwej oceny własnego krótko- i długoterminowego ryzyka oraz kwoty środków własnych niezbędnych do jego pokrycia. ORSA ma być dokonywana regularnie (min. raz w roku) i bezzwłocznie po wystąpieniu wszelkich istotnych zmian w profilu ryzyka. Organy nadzoru mogą wykorzystać proces ORSA do nakładania narzutu kapitałowego [Kraśniewska, Pawelec 2009, s. 5].

Tabela 3, cd.

<p><u>Doprowadzenie do</u> (zgodnie z przedłożonym planem – w ciągu 3 mies. od daty stwierdzenia niezgodności):</p> <ul style="list-style-type: none"> – przywrócenia poziomu dopuszczonych podstawowych środków własnych, co najmniej do poziomu MCR, lub – obniżenia profilu ryzyka w celu zapewnienia zgodności z MCR. 		<ul style="list-style-type: none"> – obniżenia profilu ryzyka w celu zapewnienia zgodności z SCR. <p><u>Przedkładanie sprawozdania z postępów</u> (co 3 mies.), w którym wskazane są podjęte środki i postępy dokonane w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przywrócenia poziomu dopuszczalnych środków własnych do poziomu SCR, lub – obniżenia profilu ryzyka w celu zapewnienia zgodności z SCR.
Uprawnienia i obowiązki organu nadzoru wobec zakładu ubezpieczeń		
Szczególne – w przypadku niezgodności w wymogami kapitałowymi		
<i>Minimalny wymóg kapitałowy – MCR</i>	<i>Kapitałowy wymóg wypłacalności – SCR</i>	
<p><u>Cofnięcie zezwolenia na prowadzenie działalności:</u> jeżeli dopuszczone podstawowe środki własne nie spełniają wymogu MCR;</p> <ul style="list-style-type: none"> – w opinii organu nadzoru przedstawiony plan finansowy jest niewystarczający; – zatwierdzony plan finansowy nie zostanie zrealizowany w terminie 3 mies. od daty stwierdzenia niezgodności, – cofnięcie zezwolenia może nastąpić także w innych przypadkach (art. 144) niż wynikające z niezgodności z MCR. 	<p><u>Ustanowienie narzutu kapitałowego.</u> <u>Nakazanie powrotu do obliczania SCR zgodnie z formułą standardową,</u> jeśli pomimo zatwierdzenia modelu przez organy nadzoru (art. 118):</p> <ul style="list-style-type: none"> – model wewnętrzny nie spełnia wymogów określonych w dyrektywie; – plan przywrócenia zgodności modelu z wymaganiami określonymi w dyrektywie nie zostanie zrealizowany; – zakład ubezpieczeń nie udowodni, że skutki niezgodności są nieistotne. 	
<p><u>Podjęcie wszystkich koniecznych środków</u> mających na celu w przypadku umów ubezpieczenia ochronę interesów ubezpieczających lub zobowiązań z umów reasekuracji. Środki mają być proporcjonalne, tzn. odzwierciedlać skalę i czas trwania sytuacji pogorszonej wypłacalności danego zakładu ubezpieczeń.</p> <p><u>Ograniczenie lub zakaz swobodnego rozporządzania aktywami:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – w przypadku niezgodności między środkami własnymi przewidzianymi na pokrycie wymogów kapitałowych a odpowiadającymi im pozycjami aktywów, – w przypadku niezgodności z wymogami dotyczącymi rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. 		
Ogólne (art. 34)		
<p>Prawo stosowania wszelkich koniecznych środków zapobiegawczych i naprawczych o charakterze administracyjnym lub finansowym, które mogą się odnosić zarówno do całego zakładu ubezpieczeń, jak i członków jego organów administrujących, zarządzających lub nadzorczych.</p> <p>Prawo żądania wszystkich informacji koniecznych do sprawowania nadzoru (informacyjny środek nadzorczy).</p>		

Prawo stosowania dodatkowych narzędzi ilościowych (oprócz wyznaczania SCR), służących ocenie zdolności zakładu ubezpieczeń do sprostania możliwym zdarzeniom lub przyszłym zmianom warunków gospodarczych, które mogłyby mieć niekorzystny wpływ na ich ogólną kondycję finansową, w tym prawo do wymagania przeprowadzania odpowiednich testów (ust. 4 art. 34).

Prawo do prowadzenia kontroli na miejscu, w lokalach zakładów ubezpieczeń.

Prawo do stosowania wszelkich uprawnień nadzorczych przysługujących wobec zakładów ubezpieczeń także w odniesieniu do działań zleczanych w drodze outsourcingu.

Wykonywanie uprawnień nadzorczych na drodze sądowej przy użyciu środków przymusu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dyrektywy Solwency II.

Spektrum środków i uprawnień nadzorczych ustalone zostało bardzo szeroko – od żądania informacji i wyjaśnień, przez żądanie przedkładania i realizacji planów naprawczych, po możliwość cofnięcia zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. W zakresie kontroli wypłacalności podstawowym parametrem adekwatności wymagań ilościowych jest oczywiście kapitałowy wymóg wypłacalności (SCR), obliczany za pomocą modelu standardowego lub modelu własnego. W obu przypadkach może się jednak zdarzyć, że niedostatecznie odzwierciedlony zostanie specyficzny profil ryzyka danego zakładu ubezpieczeń. W następstwie procesu nadzoru – w ściśle określonych, wyjątkowych okolicznościach – organy nadzoru mogą wymagać od zakładów ubezpieczeń posiadania wyższego kapitału. Ustalenie wyższego kapitału przyjmuje postać narzutu kapitałowego [Dyrektywa 2009/138/WE, art. 37], co może mieć miejsce, gdy:

- standardowa formuła kapitałowego wymogu wypłacalności nie odzwierciedla profilu ryzyka² albo profil ryzyka odbiega od założeń modelu wewnętrznego,
- system zarządzania znacznie odbiega od standardów, a rozbieżności te uniemożliwiają odpowiednie określenie, pomiar i monitorowanie ryzyk, na które zakład ubezpieczeń jest lub może być narażony, odpowiednie zarządzanie nimi i ich zgłaszanie.

Następstwem ustanowienia narzutu kapitałowego jest podniesienie wymogów kapitałowych, co doprowadza do ustalenia wyższych środków własnych. Dla zakładu ubezpieczeń utrzymywanie wysokiego poziomu środków własnych ma oczywiście konsekwencje finansowe, dlatego też podniesienie wymogów kapitałowych (naruszenie kapitałowe) powinno być stosowane jako środek ostateczny, gdy inne środki nadzoru okażą się nieskuteczne lub nieodpowiednie, i z założenia tylko na czas usunięcia okoliczności, w związku z którymi narzut kapitałowy został ustanowiony. Jedynie w przypadku, gdy odchylenie w profilu ryzyka danego zakładu określone zostało przez nadzór jako „znaczne”, podniesienie wymogów może mieć trwały charakter.

---

² Można sobie wyobrazić sytuację, w której zakład ubezpieczeń, wyliczając SCR za pomocą modelu wewnętrznego, **dojdzie do wniosku, że jest ono zbyt wysokie, i organowi nadzoru przedstawi wyliczenie za pomocą formuły standardowej – na niższym poziomie. Aby zapobiegać takim sytuacjom, organowi przyznane zostało prawo do ustanowienia narzutu kapitałowego także w przypadku standardowej formuły, mimo że z założenia SCR wyznaczany formułą standardową powinien odzwierciedlać całkowity profil ryzyka zakładu ubezpieczeń.**

4. Zakończenie

Ogólna idea, że to niewłaściwe relacje między środkami własnymi a określoną, pożądaną ich wielkością wyznaczają możliwości interwencyjne organu nadzoru, w obu systemach oceny działalności jest identyczna. Nawet konstrukcja progów nadzorczych jest na swój sposób zbliżona, a z założenia progi te (parametry określające pożądane wielkości środków własnych) mają ostrzec organ nadzoru i pozwolić na właściwą i dostatecznie szybką interwencję.

Wyjątkowe znaczenie mierników relacjonujących pokrycie wymogów kapitałowych posiadanymi środkami własnymi wynika z przypisania im przez organy nadzoru kluczowego znaczenia w ocenie bezpieczeństwa. Z jednej strony odzwierciedlają one wartość podejmowanego ryzyka w formie wzrastającego zapotrzebowania na kapitał, z drugiej zaś stanowią rodzaj hamulca bezpieczeństwa wobec nadmiernej ekspozycji na ryzyko danego podmiotu. Oczywiście poza oceną ilościową nadzór ma także prawo do oceny wszelkich aspektów funkcjonowania zakładów ubezpieczeń, co minimalizuje prawdopodobieństwo wystąpienia stanów niepożądanych, pozwala na utrzymanie właściwych stosunków finansowych i zapobiega się pojawieniu nieprawidłowości.

Pomiędzy Solvency II a Solvency I pojawiają się pewne istotne różnice. Należy do nich horyzont czasowy związany z ustaleniem środków własnych na pokrycie wymogów kapitałowych (Solvency I – ustalenie i ich weryfikacja w określonym punkcie czasu; Solvency II – uwzględnia stan przyszły, w minimum rocznym horyzoncie czasowym) i inaczej określone zadania organu nadzoru w ustalaniu środków własnych pokrywających wymogi kapitałowe (Solvency I – sprawdzenie ilości i pochodzenia zgodnego z ustalonym wcześniej katalogiem; Solvency II – skontrolowanie dostępności środków własnych zdefiniowanych stosownie do zdolności pokrywania strat). Rozbieżności są także w przypadku ilościowych parametrów pośrednich (Solvency I – wielkość stała kapitału gwarancyjnego; Solvency II – pasmo referencyjne od 25 do 45% SCR z uwzględnieniem narzutu kapitałowego) i w sposobie ustalania wymogów kapitałowych (Solvency I – ryczałt pochodnej składek lub odszkodowań; Solvency II – zależność od profilu ryzyka). Znaczącym elementem Solvency II jest również prawo nałożenia narzutu kapitałowego (jako efekt istotnych niedociągnięć w ramach modelu obliczającego SCR oraz istotnych niedociągnięć w ramach zarządzania), co w Solvency I nie występowało, a w koncepcji opartej na ekonomicznym podejściu uzasadnia możliwość podwyższania kapitału przez nadzór. Zmieniona została także sama filozofia nadzoru (Solvency I – ocena oparta o uregulowane parametry ilościowe, które przewidują i dokładnie definiują ewentualne sankcje bez pozostawienia pola dla swobodnej interpretacji; Solvency II – ocena obejmuje normy, struktury i procesy, ale nadzór oparty na elastycznych zasadach uwzględnia indywidualne podejście, w którym mechanizm sankcji nie daje się odgórnie regulować).

Od ustalenia progów nadzorczych uzależnione jest efektywne działanie organu nadzoru, dla którego progi te mają wartość informacyjną umożliwiającą ocenę

działalności zakładu ubezpieczeń. W zależności od przepisów prawnych organ nadzoru jest uprawniony lub zobligowany do podjęcia określonych działań w stosunku do firm ubezpieczeniowych, które takich działań wymagają. Jednak ustawowo określone parametry, umożliwiające kontrolę wypłacalności zakładów ubezpieczeń, nie oddają w pełni czynników decydujących o ich wypłacalności, stąd też organom nadzoru – oprócz parametrów ilościowych – dane zostało prawo oceny wszelkich aspektów funkcjonowania zakładów ubezpieczeń (ocena oparta jest także na elementach jakościowych – II filar), a nawet ocena ta została „przerzucona” na podmioty zewnętrzne poprzez obowiązek upubliczniania przez zakłady ubezpieczeń informacji, co umożliwi dyscyplinę rynkową (III filar), a wyniki tej oceny są również przez nadzór wykorzystywane.

Literatura

- CEIOPS, *The draft second wave Calls for Advise from CEIOPS and stakeholder consultation on Solvency II*; MARKT/2515/04, 11.10.2004, s. 39.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (2009/138/WE) – Solvency II.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 marca 2002 r. (2002/13/WE) zmieniająca dyrektywę Rady 73/239/EWG w sprawie marginesu wypłacalności wymaganego od zakładów oferujących ubezpieczenia inne niż ubezpieczenie na życie.
- IAIS, *Solvency control levels guidance paper*, październik 2003, www.iaisweb, art. 9.
- Kraśniewska I., Pawelec D. [2009], *Wypłacalność II – Własna Ocena Ryzyka i Wypłacalności (ORSA)*, UKNF – Departament Ubezpieczeniowego Nadzoru Finansowego, Warszawa, 13.10.2009, s. 5.
- Monkiewicz J. (red.) [2000], *Podstawy ubezpieczeń. Mechanizmy i funkcje*, t. I, Poltext, Warszawa, s. 266–268.
- Worldbank, *Distance Learning Course of Insurance Supervisors, Module 1 – Supervisory Ladders and Early Warning Tests*; April 9, 2001 (EST); www.worldbank.com.

POWERS OF SUPERVISION AUTHORITIES REGARDING SOLVENCY CONTROL – SOLVENCY II PERSPECTIVE

Summary: Solvency control levels are understood as the levels at which a supervisory authority can or has to intervene when an insurance company does not meet the specified criteria. In Solvency II conceptual assumptions refer to total solvency, while quantitative standards depend on the risk profile and constitute a supporting parameter in an overall evaluation of financial situation. Failure to meet capital requirements gives the right or obliges the supervisory authority to take up several actions consisting, among others, in the requirement of providing information or explanation, requirement to present and implement remedial plans, or gives the right to withdraw the permission for running an insurance company. The possibility of imposing capital surcharge represents the new component which has also been analyzed in the study.

Keywords: insurance, supervisory authority, Solvency II.